

НАЦІОНАЛЬНА НАУКОВА МЕДИЧНА БІБЛІОТЕКА УКРАЇНИ
НАУКОВА БІБЛІОТЕКА
ХАРКІВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО МЕДИЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
НАУКОВА БІБЛІОТЕКА
НАЦІОНАЛЬНОГО ФАРМАЦЕВТИЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ (м. ХАРКІВ)
СЕКЦІЯ ПРАЦІВНИКІВ МЕДИЧНИХ БІБЛІОТЕК
УКРАЇНСЬКОЇ БІБЛІОТЕЧНОЇ АСОЦІАЦІЇ

МЕДИЧНІ БІБЛІОТЕКИ УКРАЇНИ: ДОСВІД, ТРАДИЦІЇ, ІННОВАЦІЇ

**Матеріали
Міжнародної науково-практичної конференції
м. Харків, 20–21 травня 2020 року**

Київ – Харків
2020

**ВЗАЄМОДІЯ БІБЛІОТЕКИ ТА АКАДЕМІЧНОЇ СПІЛЬНОТИ
У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ
ІНФОРМАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ СТУДЕНТІВ**

Бабак Тетяна Олександрівна

завідувачка відділу літератури іноземними мовами

Ляшенко Анна Ігорівна

завідувачка сектору обслуговування англомовних студентів

Войтюк Віта Володимирівна

бібліотекарка I категорії

Наукова бібліотека Харківського національного

медичного університету, м. Харків

***Анотація.** У статті розглянуто взаємодію бібліотеки та академічної спільноти у процесі формування інформаційної культури усіх суб'єктів освітнього процесу, наведено деякі результати досліджень закордонних бібліотек з цієї тематики у закладах вищої освіти. На прикладі Наукової бібліотеки ХНМУ представлена дієва співпраця бібліотекарів з викладачами та студентами в організації та проведенні заходів з формування інформаційних компетентностей, набуття навичок роботи з ресурсами тощо.*

***Ключові слова:** інформаційна культура, студентство, академічна спільнота, вузівські бібліотеки, заходи з формування інформаційної культури, Наукова бібліотека ХНМУ.*

З появою необмеженого доступу до Інтернету суттєво змінилися підходи до пошуку інформації та методів навчання. Це також сприяло створенню нових ресурсів, таких як цифрові бібліотеки, репозитарії. Звичайно, розвиток цифрових технологій зробив серйозний виклик бібліотекам. Саме тому бібліотекарі стурбовані зниженням попиту на бібліотечні послуги та ресурси, особливо в академічному середовищі. Ресурси бібліотеки настільки складні та різноманітні, що пересічному користувачу важко ефективно використовувати їх без допомоги або консультації бібліотекарів. Безумовно всі ці фактори посилили провідну роль вузівської бібліотеки у формуванні інформаційної культури користувачів.

Інформаційна культура – сфера буття, що пов'язана з функціонуванням інформації в суспільстві, формуванням інформаційних навичок особистості. У широкому сенсі інформаційна культура є сукупністю принципів і механізмів, що забезпечують взаємодію етнічних і національних культур, їх включення в загальний досвід людства. Інформаційна культура у вузькому сенсі це – вироблення оптимальних способів використання інформації і надання її споживачеві для вирішення теоретичних і практичних завдань; механізми вдосконалення технічних засобів виро-

бництва, зберігання і передавання інформації; розвиток системи навчання, підготовки людини до ефективного використання інформації й інформаційних засобів [4].

Сучасне покоління студентів є повністю залежним від комп'ютерів та Інтернету. Для них є звичним, що інформація є необмеженою та отримати її можна миттєво. Як правило, пошук інформації викликає труднощі у студентів, дуже часто їм не вистачає терпіння та навичок. Тож одним з актуальних завдань будь-якого закладу вищої освіти (ЗВО) є формування інформаційної культури студентів. Особливе значення у цьому процесі має взаємодія викладачів і бібліотекарів, адже саме бібліотекарі щоденно працюють з інформаційними ресурсами, здійснюють аналітико-синтетичну обробку інформації, систематизують її для зручності сприйняття й використання користувачами. Така співпраця сприяє набуттю студентами базових знань, необхідних навичок та вмінь роботи з інформацією в межах навчальних дисциплін. Важливо, щоб навчання було не тільки у форматі лекцій, семінарів, а й практичних занять, в тому числі самостійних. Суттєву роль для студентів відіграє подача матеріалу – процес навчання має бути простим, доступним, зрозумілим.

Сьогодні питанню формування інформаційної культури приділяють особливу увагу у всьому світі. В багатьох університетах світу проводяться дослідження з виявлення проблем щодо формування навичок інформаційної культури у студентів. Так, протягом останніх років в Університеті Бен Гуріона (Ізраїль), Пекінському Університеті (Китай), Університеті Цукуби (Японія) та у бібліотеках Сполучених Штатів Америки проведені такі дослідження через опитування, в яких взяли участь загалом 458 респондентів. Мета досліджень – вивчення поглядів студентів, викладачів та бібліотекарів щодо різних аспектів інформаційної культури та виявлення труднощів, з якими вони стикаються під час роботи з інформацією, пошуку надійних джерел тощо. Дослідження показали, що однією з найпоширеніших проблем є невміння правильно формулювати пошуковий запит, як і з чого почати пошук інформації. Легкий і практично необмежений доступ до інформації може стати перешкодою для студентів на шляху розуміння важливості набуття навичок проведення інформаційного пошуку. Основною проблемою є відсутність знань про доступні у бібліотеці джерела інформації. Відвідування бібліотеки і знайомство з її ресурсами вкрай важливо для успішного навчання. Проте складається враження, що багато студентів соромляться звертатися за допомогою до бібліотекаря через негативний досвід роботи у бібліотеці: побоювання з приводу використання бібліотечних ресурсів, нерозуміння самої організації фонду бібліотеки, відсутність навичок роботи з бібліотечними каталогами, некоректне ставлення співробітника бібліотеки до запитань студента тощо [6]. Так, респонденти-студенти у своїх відповідях зазначали наступне: «Я надаю перевагу пошуку інформації в Інтернеті, ніж в бібліотеках. Вони мене завжди лякали, і книги були занадто

великі. Довгий час я навіть не знав, як знайти потрібну мені книгу, я не розумів, як організована інформація, і я був в шоці протягом перших двох років...»; «Мені було важко сформулювати правильний пошуковий запит. Це моя головна трудність...»; «Мені соромно просити допомоги в бібліотекаря, адже я навчаюсь на старших курсах. Я відчуваю себе дуже ніяково. Мені не дуже приємно ставити запитання, відповіді на які я повинен знати...»; «Викладач навіть не запитав нас, чи знаємо ми, як робити пошук інформації, перш ніж дати завдання. Він вважає, що ми можемо зробити все самотужки...» [7].

На жаль, стереотип негативного образу бібліотеки, який склався у частини студентства, ускладнює сприйняття її як головного інформаційного центру вишу, дієвого помічника у роботі з інформаційними ресурсами. Знають про це й самі бібліотекарі, але прагнуть змінити його за допомогою більш якісного обслуговування, шукаючи різноманітні способи й формати взаємодії. Наприклад, в університеті Бен-Гуріона (Ізраїль) для налагодження більш відкритого спілкування з користувачами знімають короткі відеоролики, в яких розповідають про себе та свою діяльність [7].

Багато викладачів вважають, що студенти вже отримали необхідні навички інформаційної культури на інших заняттях, тому не вважають необхідним приділяти цьому належну увагу. Деякі викладачі не можуть навчити студентів роботі з інформаційними ресурсами, адже самі не володіють цими навичками. Отже, інформаційна культура перебуває в процесі розвитку, набуває актуальності питання вдосконалення професійних компетентностей як бібліотекарів, так і викладачів.

Наукова бібліотека Харківського національного медичного університету (НБ ХНМУ) приділяє увагу формуванню інформаційної культури користувачів через систему бібліотечних заходів з підвищення інформаційної компетентності. Так, в межах роботи зі студентами щодо підвищення інформаційної культури користувачів вже на першому курсі проводиться цикл бібліотечних уроків. На цих заходах студенти знайомляться зі структурою університетської бібліотеки, режимом роботи та правилами користування, її ресурсами та можливостями пошуку інформації для навчання та наукової діяльності [2]. Проведення таких заходів є прикладом взаємодії усіх суб'єктів освітнього процесу, а саме студентів, викладачів та бібліотекарів, у процесі формування інформаційної культури. По-перше, з деканатами та викладачами кафедр заздалегідь узгоджується розклад занять, що проводяться в межах навчального курсу дисциплін. По-друге, бібліотека організовує круглі столи-зустрічі зі студентством та викладачами, на яких обговорюються їх пропозиції та побажання щодо тематики та форми проведення бібліотечних уроків. Саме взаємодія усіх представників освітнього процесу дає змогу віднайти найбільш якісні, ефективні методи та засоби формування у них інформаційної культури.

Фахівці бібліотеки проводять індивідуальні консультації, групові тренінги, майстер-класи щодо користування інформаційно-комунікаційними технологіями, пошуку надійних ресурсів, аналітико-синтетичної обробки знайденої інформації, постійно надають консультативну допомогу щодо використання тих чи інших інформаційних ресурсів, насамперед, електронних – сайту бібліотеки як зручної точки доступу до інформаційних ресурсів, в тому числі електронного каталогу НБ ХНМУ, Репозитарію університету, інтернет-ресурсів, а також освітніх і наукових порталів, соціальних мереж тощо [2].

Співробітники НБ ХНМУ постійно займаються самоосвітою, організовують заходи з підвищення кваліфікації, оперативно реагуючи на зміни в сучасному інформаційному середовищі.

Отже, враховуючи вищезазначене, можна зробити висновок, що взаємодія між бібліотекарями та викладачами є дуже важливою для усунення означених проблем з формування інформаційної культури студентів. Плідна співпраця та відкрите спілкування бібліотекарів і студентів є ключовим аспектом у допомозі останнім в процесі набуття навичок роботи з інформаційними ресурсами й досягнення успіхів у навчанні.

Взаємодія між студентами, викладачами та бібліотекарями відіграє важливу роль в формуванні інформаційної культури. Дослідження окреслюють з якими труднощами стикаються студенти під час навчання та використання бібліотечних ресурсів, дають зрозуміти важливість налагодження дружніх відносин між студентами та бібліотекарями, визначити шляхи поліпшення обслуговування. Відкрита й безперервна комунікація між усіма суб'єктами освітнього процесу – студентами, викладачами і бібліотекарями, є важливою для усунення існуючих прогалин. Лише загальна й чітка мета, взаємоповага і довіра допоможуть досягти успіху у формуванні інформаційної культури користувачів.

Література:

1. Іванійчук Т. Ю. Інформаційна грамотність користувача бібліотечних послуг та компетентності бібліотечних працівників: взаємозв'язки та взаємовпливи / Т. Ю. Іваничук // Актуальні проблеми політики. – 2016. – Вип. 58. – С. 227–240.
2. Киричок І. В. Інформаційно-бібліотечний супровід підготовки англомовних студентів у ХНМУ / І. В. Киричок, О. О. Красюкова, Т. О. Бабак // Англомовне навчання в ХНМУ: сучасний стан, проблеми та перспективи : матеріали LI навчально-методичної конференції, Харків, 31 січ. 2018 р. / ред. кол.: В. Д. Марковський [та ін.] ; Харк. нац. мед. ун-т. – Харків : ХНМУ, 2018. – С. 45–47. – Режим доступу: <http://repo.knmu.edu.ua/handle/123456789/19102>. – Назва з екрана. – Дата перегляду: 27.02.2020.
3. Сорока В. В. Інформаційна грамотність як один із чинників розвитку цифрової компетентності учнів [Електронний ресурс] / В. В. Сорока //

Підготовка майстра виробничого навчання, викладача професійного навчання до впровадження в освітній процес інноваційних технологій : III Всеукраїнський науково-методичний семінар, Глухів, 1 лист. 2019 р. – Глухів, 2019. – Режим доступу: <https://cutt.ly/tr7rnqG>. – Назва з екрана. – Дата перегляду: 27.02.2020.

4. Шелестова А. М. Інформаційна культура [Електронний ресурс] / А. М. Шелестова // Українська бібліотечна енциклопедія. – Режим доступу: <http://ube.nlu.org.ua/article/Інформаційна%20культура>. – Назва з екрана. – Дата перегляду: 17.02.2020.

5. A Seat at the Table : Information Literacy Assessment and Professional Legitimacy [Electronic resource] / R. Detmering, S. McClellan, A. Willenborg // College & Research Libraries. – 2019. – Vol. 80, no. 5. – Mode of access: <https://cutt.ly/Xr7rT9o> (Accessed on 27.02.2020). – Title from the screen.

6. Library user education as a window to understand inquiry-based learning in the context of higher education in Asia: A comparative study between Peking University and the University of Tsukuba [Electronic resource] / Qianxiu Liu, Bradley Allard [et al.] // College & Research Libraries. – 2019. – Vol. 80, no. 1. – Mode of access: <https://cutt.ly/Vr7rACX> (Accessed on 27.02.2020). – Title from the screen.

7. Three Perspectives on Information Literacy in Academia: Talking to Librarians, Faculty, and Students [Electronic resource] / A. Yevelson-Shorsher, J. Bronstein // College & Research Libraries. – 2018. – Vol. 79, no. 4. – Mode of access: <https://cutt.ly/0r7rGuz> (Accessed on 27.02.2020). – Title from the screen.